

"İnsaniyet cihetinde, abdiyetin içinde bir sultansın ve cüz'iyetin içinde bir küllîsin; küçüklüğün içinde bir âlemsin." cümlesini açar mısınız?

"... mahiyet-i insaniye, şu kâinatın bir misal-i musağğarı olduğundan, âdeta âlemde ne varsa insanda nümunesi vardır."(1)

Üstad Hazretleri insan için "**misâl-i musağğar**" tabiri kullanır; yani bu kâinatın küçültülmüş şekli. Küçültme fiili âlemde öyle harika bir şekilde icra edilmiş ki, şu muhteşem âlem, mevcut hâlini yine muhafaza etmekle birlikte, ondan onu temsil edecek küçük âlemler süzölmüş. **Ağacı süzüp meyveye sıkıştıran kudret ve hikmet eli**, aynı kanunla nice âlemleri insana yerleştirmiş.

İnsan da okuduğu bir eserin özetini çıkarır. Bu özet asıl eserin küçük bir misalidir. Ama "**Şu özet yardımıyla eserin tamamını yeniden ortaya koy.**" deseniz bundan âciz kalır. Fakat bir çekirdek öyle mi? Toprağa attığınızda ağacının tamamını yeniden size takdim edebiliyor.

"**Küçültülmüş misal**" ifadesini şöyle de anlamak mümkün:

Âlemlerde tecelli eden ilahi isimler, insanda da tecelli etmiştir ve bu tecelliler kâinattaki hadsiz tecellilerin bir küçük misali gibidir.

Mesela, **Musavvir** isminin bir cilvesi ile her varlığa bir suret, bir şekil takılmış. İşte, Güneş'e, Ay'a, dağa, dereye, her ovaya, her deryaya ve nihayet her bitki ve hayvana ayrı bir suret takan Allah, bu suretler âleminin bir küçük misalini de insana lütfetmiş. Onun da gözünün sureti, kulağıninkine benzemiyor; kalbinin şekli böbreğinkinden farklı.

Muhyi, yani hayat verici isminin tecellisiyle meleklerden cinlere, hayvanlardan insanlara kadar nice varlıklar hayat nimetine kavuşmuşlar. Bu tecellilerin bir küçük misali de insana lütfedilmiş. İnsan, hayat sahibi bir ruha kavuşmuş ve o ruhun hayat sıfatıyla bedeninin bütün hücreleri hayattar olmuşlar.

Zahir ve **Bâtın** isimlerinin cilveleriyle, her şeyin bir iç, bir de dış yüzü halkedilmiş. Denizin içi balıklarla şenlendirilmiş; sema ülkesi meleklerle. Bunun bir küçük misali de insanda görülüyor. Onun da bir görünen vechi var, bir de görünmeyen iç âlemi...

Âlemlerden, insanı yine sonsuz bir hikmetle süzen Allah, o şerefli mahlûkuna da bir

---

kudret lütfetmiş. İşte bu kudret, âlemdeki varlıklara dağıtılan kuvvetlerin bir küçük misâli.

Nur külliyatından bir hakikat dersi:

“Evet, nasıl ki, insanın anasırları, kâinatın unsurlarından ve kemikleri, taş ve kayalarından ve saçları nebat ve eşarından ve bedeninde cereyan eden kan ve gözünden, kulağından, burnundan ve ağzından akan ayrı ayrı suları, arzın çeşmelerinden ve madenî sularından haber veriyorlar, delalet edip onlara işaret ediyorlar. Aynen öyle de insanın ruhu âlem-i ervahtan ve hafızaları levh-i mahfuzdan ve kuvve-i hayâliyyeleri âlem-i misalden... ve hakeza, her bir cihazı bir âlemde haber veriyorlar.”(2)

Bu hikmetli ifadelerden aldığımız derse göre, insan kendinde mevcut, madde ve mana âlemleriyle, kâinattaki âlemlere bir küçük misal gibi... Şehadet ve gayb âlemlerinin, yani görünen ve görünmeyen âlemlerin birer küçük misali: Beden ve ruh...

Şu görünen insan bedeni, görünmeyen bir ruh kanunuyla sevk ve idare edildiği gibi, şu muhteşem kâinat da nice kanunlarla sevk ve idare ediliyor.

Meselenin bir de şu yönü var: Kâinattaki birçok hakikatin insan ruhunda benzer tezahürleri görülüyor. Eşya için kullandığımız, yumuşak-sert, alçak-yüksek gibi ifadeleri, insanın iç dünyası, seciye ve ahlak âlemi için de kullanırız.

Yine, insanın ruh dünyası, âlemdeki muhtelif mahlukatın yaptıkları ayrı ayrı tesbihlerin, hamdlerin, tekbirlerin, ibadetlerin de bir küçük misalidir. Mahlukatın hal diliyle yaptığı nice tesbihleri insan, kal diliyle de terennüm ederek, âlemlerle bütünleşir.

Şu görünen âlemin yaptığı bütün tesbihleri temsil eden, onlardaki kemalâtı, güzellikleri temaşa eden bir melekler âlemi mevcut. Herbiri ayrı vazifelerde çalışan bu nurani varlıkları da insanın his dünyası temsil ediyor. Böylece âlemin meyvesi olan insanda, melekler âlemi de bir bakıma temsilcilerini bulmuş oluyorlar.

Allah’a ve diğer iman rükünlerine Kur’anın bildirdiği gibi iman edip, her şeyini ve her işini ona göre tanzim edebilen insan, Rabbinin inayetiyle, kalb âlemini nurlandırır, terakki ettirir, kemale erdirir ve **“abdiyeti içinde sultan”** olur. O kul, böylece ahsen-i takvimde yaratılan mahiyetini yerinde kullanmakla manen çok yükselir.

Aksi hâlde, yani İlâhi Fermanı dinlemeyip nefis ve şeytanın emriyle hareket ettiğinde esfel-i safiline düşer. O üstün mahiyet, hayvandan daha aşağı olur. Zira büyük

---

sermayeyi yanlış kullanan, büyük zarara uğrar.

Dipnotlar:

- 1) bk. [Sözler, Yirmi İkinci Söz, Birinci Makam.](#)
- 2) bk. [Lem'alar, Otuzuncu Lem'a, Altıncı Nükte.](#)